

SOSYAL BÜTÜNLEŞMENİN PSİKO-SOSYAL TEMELLERİ

Sırrı AKBABA*

Özet

Bu çalışmada sosyal bütünleşme ile ilişkisi olan bazı psiko-sosyal ihtiyaçlar ele alınmıştır. Bu ihtiyaçların doyurulmasının sosyal bütünleşmeye sağlayacağı katkılar açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bütünleşme, psiko-sosyal ihtiyaçlar

Abstract

In this study it is investigated on same psycho-social needs which are related to the social integration. It is explained the satisfaction of psycho-social needs which contributed to the social integration.

Key words: Social integration, psycho-social needs.

Sosyal bütünleşme, her şeyden önce sosyal yapıyı oluşturan fertlerin doyurulmasıyla sağlanabilir. Bu ihtiyaçlar, ekonomik, sosyal ve biyolojik olduğu kadar psikolojik öğeleri de içermektedir.

Giriş

Kimi ihtiyaçlar bireyin içinde bulunduğu toplum, grup ya da kurumlar tarafından karşılanabilir. Ancak kimi ihtiyaçlar da vardır ki, bunların karşılanması, ya mal ve hizmetlerin yetersizliği nedeniyle ya da karşılandığı takdirde zararlı bir sonuç doğuracağı için akıl dışı bir davranış sayılır. İhtiyaçların doyumsuz kalması ise sosyal bütünlüğün bozulmasına neden olur. Nitekim informal örgütlerin varlık sebebi, ihtiyaçların doyumsuzluğuna dayanır. Doyurulması gereken psikolojik ihtiyaçlardan bazıılarını şu şekilde sıralamak mümkündür.

* Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Böl.

Ait Olma İhtiyacı:

Ait olma ihtiyacı, aileye ait olma ile başlar, girdiği gruba ait olmayla devam eder ve nihayet bir millete mensubiyetle sonuçlanır. Ait olma ihtiyacı bu bakımdan ailede, mahallede, okulda ve toplumda doyurulması gereken bir ihtiyaçtır. Normalde lise çağlarında doyurulmuş olması gerekir. Ancak, ülkemizde bu ihtiyaç, ertelenerek üniversiteye kadar doyumsuz kalmaktadır. Bu nedenle üniversite gençliği bir takım küçük gruplara sığınarak ait olma ihtiyaçlarını o gruplar içerisinde doyurmaya çalışmaktadırlar. Bunun bir sonucu olarak ta, Türk üniversitelerinde “ben Türk milletinin bir ferdiyim” diyeceğine, gencin “ben şu grubun mensubuyum” diyerek ufkunun daraltıldığını görmekteyiz. Halbuki üniversite eğitimi, eğittiği kişinin hayat felsefesinde, dünya görüşünde daralmayı değil genişlemeyi vaat etmektedir.

Ait olma ihtiyacı o kadar güçlü bir ihtiyaçtır ki, birey ait olduğu gruptan ayrılmamak için suç işlemeyi bile göze alabilir. Gerek üniversite gerekse diğer kurumlar bu ihtiyacı gidermek için, bireyleri daha geniş bir grup olan toplum içerisinde doyuma ulaştırmalıdır. Biz yetişkinler

nasıl ki “Kars’lıyım, Edirne’liyim ancak bunlardan önce Türk’üm” diyorsak üniversite genci de “şu yada bu grubun mensubu olmadan önce bulunduğu üniversitenin mensubu olmayı tercih etmelidir. Bu tercih üniversitenin ona götüreceği hizmetle sağlanabilir.

Bu hizmetlerden bir tanesi, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleridir. Yüksek Öğretim Kurumları Mediko-Sosyal Kültür ve Spor İşleri Dairesi Uygulama Yönetmeliği’nin 14.maddesi; “Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri olarak öğrencilerin karşılaştıkları duygusal, sosyal, eğitim, meslek ve iş seçimine ilişkin sorunların çözümünde onlara danışmanlık ve rehberlik yapar ve bu amacını gerçekleştirmek için aşağıdaki hizmetleri yürütür” şeklindedir. Aynı maddenin (a) fıkrası bu hizmetlerden bir tanesini şu şekilde açıklamıştır: Yeni giren öğrencilere üniversite, kurallar ve yakın çevre hakkında tanıtıcı ve aydınlatıcı bilgiler vermek,

öğrencinin çevreye ve üniversiteye alışmasını sağlamak. İşte bu fıkradaki hizmet sunulduğu takdirde öğrenci üniversiteye karşı bir sempati duyacaktır. Bu sempati sonucunda, bir problemle karşılaştığı anda, başka yerlere değil, üniversitenin yetkili organlarına başvuracaktır. Problemin çözümüne kavuşturulduğunu gören öğrenci, üniversitenin mensubu olma şuuru ile bütün öğrenci ve personelle kucaklaşacaktır. Üniversite toplumun küçük bir örneklemini teşkil ettiği için, üniversitesi ile bütünleşen genç, toplumu ile bütünleşmiş sayılır. Milletime zarar vermiş olurum endişesi ile bu genç, oturduğu sırasına yazılar yazmayacak kendi çıkarına ters de düşse kopya çekmeyecek, her şeyden daha da önemlisi ufkunu daraltacak olan küçük gruplarla yetinmeyip, ülkesine ve dünyaya açılacaktır.

Programlı Yaşama İhtiyacı:

Üniversite gençliğini zararlı alışkanlıklara iten unsurlardan biri de programlı yaşama ihtiyacının doyurulmamasıdır. Program hazırlamaya bir amaç belirlemekle başlanılır. Belirlenecek olan bu amaç, sosyal bütünlüğü sağlayıcı nitelikte olmalıdır. Örneğin: Üniversite genci okuduğu alan ile ilgili Türkiye'nin yüzyüze kaldığı problemlerin üzerinde düşünüp, bilgi üretebilmelidir. Ziraat Fakültesi öğrencisi toprağın verimli kullanılması, erozyon gibi ülke toprağının problemlerini ele alıp incelerken, sosyoloji, öğrencisi terörün sosyal nedenlerini inceleyebilmelidir. Bu amaçları göstermek, üniversite öğretim elemanlarının görevleridir. Önünde çözülmesi gereken önemli bir problem olduğunu gören genç, sorumluluk alacak, kendisine gösterilen hedefe doğru, hocalarının desteği ile yürümeye başlayacaktır. Bir dergide, bir makalesinin yayınlandığını gören genç, mükafatını almışlığın vermiş olduğu bir duygu ile bilgi üretme yoluna girmiş ve üreterek yarına kalma çabasında olacaktır. Bu genç, "ben üniversite öğrencisiyim" diyerek nerede olduğunun bilincine varacaktır. Bunun aksine programsız yaşayan öğrenci ise, amaçsız, gayesiz olduğu için niçin öğrendiğini, ne yapmak istediğini bilememektedir. Bu bakımdan bu genç, kaptansız gemiye benzetilebilir. Bu genç her an sosyal bütünlüğün düşmanı olan birilerinin kontrolüne geçce bilir ve nitekim geçmektedir de.

Gerçekleştirebildikleri yüksek idealleri olan gençler ise kendi kontrolleri kendi ellerinde olduğundan, başkalarının güdümüne girmeyecek, bütünlükten yana tavır koyacaklardır.

Bireysel ihtiyaçların yanında sosyal bütünleşmeyi etkileyecek olan önemli bir çok husus da toplumdan kaynaklanmaktadır. Bunlardan bazıları da şu şekilde sıralanabilir:

Grubun Büyük ve Güçlü Oluşu:

Sosyal bütünleşme çoğulculuk fikrinin kabul gördüğü ortamlarda sağlanır. Bütünleşmek istenilen konuda çoğunluk hem fikir olmalıdır. Toplumun büyük çoğunluğunun aynı fikir etrafında kenetlendiğini gören muhalif, kendi fikirlerinden şüphelenmeye başlayacaktır. Bir oda da bulunan beş kişinin ikisi bir fikri, üçü de başka bir fikri savduklarında, bu beş kişilik grupta ayrılıklar kaçınılmaz hale gelir. Ancak bu beş kişinin dört tanesi hem fikir olduklarında, beşinci kişinin bunlardan ayrılması mümkün olmayacaktır. Toplumun büyük bir kesiminin bütünleşmeden yana tavır koyarak hem fikir olmaları için de, tüm sosyal grup ve kurumlar sorumluluklarını yerine getirmelidir.

Benimseme, itaat ve boyun eğme bütünleşmeyi sağlayan üç önemli kavramdır. Çünkü bu kavramlar, gruba uymaya neden olmaktadır. Bunlardan benimseme, gerçek uymaya ve dolayısıyla “gerçek sosyal bütünleşmeye” yol açmaktadır. İnsan haklarından yana tavır koyduğumuzda hiç kimse bunun tersine tavır alamayacaktır. O halde iyiden, güzelden, doğrudan yana davranmakla davranışlarımızın benimsenmesine neden oluruz. Bu hasletler zaten Türk insanının geleneğinde mevcuttur. Örneğin, zayıftan, güçsüzden yana olmak Türk insanının en büyük niteliklerinden biridir. Gerçi bu bilindiği üzere insan olmanın bir gereğidir. Ancak bazı materyalist toplumlar, fedakârlık, yardımseverlik,...gibi insani özellikleri yitirdikleri için yardıma muhtaçları görmezlikten gelebiliyorlar. Gerek üniversitelerde gerekse diğer kurumlarda iyi-doğru-güzel, bireysel çıkarlara ters düşse de savunulmalı ve bu yolla sosyal bütünlüğün korunmasında herkes üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmelidir.

Boyun eğme yoluyla sosyal bütünlüğü korumak ise, kısa süreli tedbirler olarak kullanılabilir. Fertlerin gruba-topluma-bağlılıklarının geliştirilmesi yoluyla da itaat sağlanabilir. Bu bağlılık ekonomik, siyasi, sosyal ve psikolojik içerikli olabilir. Psikolojik bağlılığa bir örnek: İnsanlar, bilgi aldıkları, güvendikleri, ayrı düşmekten ya da karşı çıkmaktan korktukları için topluma bağlanmaktadır ki, bu itaati meydana getiren şey de toplumun büyüklüğü ve dolayısıyla güçlü oluşudur. O halde, her bakımdan güçlü olmak sosyal bütünlükten yana olanların ideali olmalıdır.

Aydının Aydınlatma Görevi:

Aydın-halk kopukluğu günümüzde sosyal bütünlüğü zedeleyen önemli unsurlardan biridir. Buna büyük oranda aydının aydınlatma görevini yerine getiremeyişi sebep olmaktadır. Aydın bir yandan topluma öncülük etmeli, diğer yandan da toplumdan ayrılarak farklılaşmamalıdır. Bunun en güzel örneğini Nasrettin Hoca'nın eşeğine ters binişinde görüyoruz. Hem halkının önünde olmaya devam etmiş, hem de arkasını halkına dönmemiştir. Kim bilir belki de halk, bu fıkra ile aydını uyarıyor da olabilir...

Sosyal Kimliğimizin Tanımlanması İhtiyacı:

Nasıl ki fert, toplum içerisindeki varlığını, kimlik sahibi olmakla kanıtıyor, aynı şekilde toplumda, dünya toplumları içerisindeki varlığını, sosyal kimliği ile ispatlıyor. "Sosyal kimliğin tanımlanması, onun yaşanması ile doğrudan ilişkilidir". Nasıl ki "ben kimim" sorusu fert kimliğini belirliyorsa, "biz kimiz" sorusu da sosyal kimliğimizi belirler. Kim olduğumuz ise davranışlarımız da saklıdır.

Sosyal kimliğimizin belirlenmesi, sadece dünya toplumları içerisinde saygın bir yer edinmemizi sağlamaz aynı zamanda kendi içimizdeki bütünleşmeyi de sağlar. Nitekim bir düşünür, "bireyler kendi aralarında kaynaşıp, bir kitle yaratmışsa, elbette onları birbirine bağlayan bir bağın varlığı gerekir ve bu bağda kitlenin karakteristik özelliğinden başkası olamaz" diyor. Toplumun karakteristik özelliği, onu diğer toplumlardan ayıran kimliğidir ki; bununda içeriğini kültürel öğeler oluşturmaktadır. Nitekim Ziya Gökalp kültürü "bir kavmin vicdanında yaşayan kıymet

hükümleri” olarak tanımlamaktadır. O halde, kimliğimizi belirlemek için, vicdanımızda yaşayan kıymet hükümlerimizin çıkarılması ve tüm kurum ve kuruluşlarımız tarafından da yaşatılması gerekiyor. İşte o kurumlardan en önemlisi eğitim kurumları olup, üniversitelerde bu kurumların zirvesi sayılmaktadır. O halde toplum vicdanındaki kıymet hükümlerini en yüksek düzeyde bayraklaştırmak ve davranışa dönüştürmekte üniversitelerin görevi sayılmalıdır.

İyi yönetme ve yönetilme ihtiyacı:

Sosyal bütünleşmeyi sağlayacak olan unsurlardan biri de yönetim psikolojisinden tüm kurum ve kuruluş yöneticilerinin istifade etmiş olmalarıdır. Klasik yönetim anlayışı teşkilatın verimliliğini, yetki ve disipline bağlayarak insanların verimli birer makine gibi çalıştırılabileceğini varsayıyordu. Buradan hareketle “ekonomik insan” kavramı ileri sürülmüştür. Daha sonra ortaya çıkan neoklasik yönetim anlayışı ise, klasik yönetim anlayışının tersine “sosyal insan” kavramını vurgulayarak teşkilatı gözardı etmiş, insanların tüm ihtiyaçlarının doyurulması ile verimin artırılabilceğini ileri sürmüştür. Günümüzde ise modern yönetim anlayışı yada sistem yaklaşımı denilen görüş ise, gerek klasik gerekse neoklasik yönetim anlayışlarından yararlanarak verimin artırılmasını, teşkilattaki insanların teşkilatla bütünleşmesine bağlıyor. Yani yeni yaklaşım, ne insanın nede teşkilatın organik yapısının göz ardı edilmemesini vurguluyor. İnsanlarla teşkilatın bütünleşmesi ise, yöneticilerin karar verme, planlama, koordinasyon, etkileme ve değerlendirme gibi yönetim süreçlerinde yeterli formasyona sahip olmaları ile sağlanabilir.

Özetlersek; sosyal bütünleşmeyi zedeleyen unsurlardan bir kısmı fertlerden, diğer kısmı ise toplumun kendi içerisinde kaynaklanmaktadır. Üniversiteler ise, bu hastalığın teşhis ve tedavisinde önemli görev ve sorumluluklar almışlardır. Türkiye’de halen bütünlüğü tehdit eden unsurlar varlığını koruyorsa, bu toplum bünyesine girmiş olan mikrobu öldürmediğini

göstermektedir. Bu bakımdan üniversiteler doğru teşhiste bulunmalı, yetkili mercilere doğru tedavi yolları önermelidir.

KAYNAKÇA

- Kâğıtçıbaşı, Ç. (1999)Yeni İnsan ve İnsanlar. Evrim Yayınevi. İstanbul.
Celkan, H. Y. (1990) Ziya Gökalp'in Eğitim Sosyolojisi.Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul.
Freedman, J.L., Sears, D.O. and Carlsmith J.M. (1993) Sosyal Psikoloji.
Çev: Ali Dönmez.
İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
Tortop,N. Ve İsbir,E.G. (1985)Yönetim Bilimi.Bilim Yayınları, Ankara.